صبا
روزنامه فرهنگ و هنر

صاحب امتیاز: موسسه فرهنگی هنری وصف صبا
مدیر مسئول و سردبیر: محمدرضا شفیعی
دبیر تحریریه: امیر افشار فتوحی

www.rooznamehsaba.com
rooznamehsaba

تهران - خیابان آیت‌الله مدنی - کوچه خجسته منش - پلاک ۵
تلفن: ۶-۷۷۵۸۲۴۲۲ فکس: ۷۷۵۴۸۲۴۵
چاپ: موسسه فرهنگی مطبوعاتی ایران
توزیع: نشر گستر امروز

گفت‌وگوی صبا با معصومه مظاهری، مترجم

دستمزد پایین یکی از چالش‌های مترجمان است

احمدرضا حجارزاده - ترجمه کتاب از مهم‌ترین و پرچالش‌ترین رشته‌های مرتبط با حوزه نشر و ادبیات است اما از دیرباز تا امروز بسیاری از مترجمان نامدار به هر شکل ممکن، برترین آثار ادبی و هنری جهان را ترجمه و به اهل مطالعه عرضه کرده‌اند. هم‌زمان با فعالیت پیشکسوتان ترجمه، نسلی از مترجمان جوان و خلاق و کاربلد وارد این عرصه شدند که خیلی زود توانستند با ترجمه‌های خوبشان جایگاه خود را در این حرفه تثبیت کنند و ماندگار بشوند. یکی از بهترین مترجمان سال‌های گذشته، معصومه مظاهری است. او که در رشته مترجمی زبان انگلیسی تحصیل و مدرک کارشناسی کسب کرده، پس از فارغ‌التحصیلی به تدریس و ترجمه مقاله و پروژه‌های دانشجویی مشغول شده است. مظاهری ترجمه بیش از ۲۵ جلد کتاب انگیزشی، روان‌شناسی، رمان بزرگسال و آثاری برای کودک و نوجوان را در کارنامه خود دارد. از آثار این مترجم می‌توان به کتاب‌های «تو قرار نیست امشب بمیری»، «خوشحالم که مادرم مرد»، «سرقت ادبی»، «روی سفره گرگ»، «تغذیه روح»، «جعبه پرنده»، «سایه‌ها»، «بهبودی»، «هنر گمشده نقاهت»، «منِ شاد»، «هولمز، مارگارت و پو»، «از آرامش خود محافظت کنید» و «باشگاه کار آگاهی مینروا کین» اشاره کرد. در یک روز گرم تابستانی با معصومه مظاهری درباره روند کار مترجمان و آثاری که خودش تاکنون ترجمه کرده، به گفت‌وگو نشستیم.

در آغاز خودتان بفرمایید چگونه وارد عرصه ترجمه شدید؟

بعد از فارغ‌التحصیلی، هم‌زمان با کار تدریس و ترجمه، ازدواج کردم و پس از تولدِ دخترانم، تدریس و ترجمه را کنار گذاشتم تا تمام‌وقت به امور آنها رسیدگی بکنم. البته در طول این سال‌ها دست از مطالعه برنداشتم و همیشه سعی کردم اطلاعات و دانشم را به‌روزرسانی کنم. در سال ۱۳۹۷ تصمیم جدی گرفتم که دنبال علایقم بروم. بعد از گذراندن دوره «جادوی فن ترجمه» استاد شیرین عابدی و مطالعه کتاب‌های زیادی در زمینه ترجمه، با خانم مریم حسین‌نژاد آشنا و به شکل حرفه‌ای وارد حوزه ترجمه شدم.

نخستین‌بار چطور به ترجمه علاقه‌مند شدید؟ آیا خودتان هم در کودکی و نوجوانی کتابخوان بودید؟

بله، در دوران کودکی به کتاب علاقه خاصی داشتم و همیشه اسم خودم را روی جلد کتاب‌ها تصور می‌کردم که احساس بسیار خوبی به من دست می‌داد. بعدها وقتی متوجه شدم آدم درون‌گرایی هستم، اطمینان پیدا کردم غرق‌شدن در دنیای کتاب‌ها روح و روانم را تسکین می‌دهد و تمام خلاءهایم را پر می‌کند. از کودکی تنها جایی که همیشه به آرامش می‌رسیدم و متوجه گذر زمان نمی‌شدم، کتابخانه‌ها و کتاب‌فروشی‌ها بود.

آیا آن زمان مترجمان مطرح و معتبر را می‌شناختید؟

بله، با آثار مترجمان بزرگی همچون نجف دریابندری در کتاب «پیرمرد و دریا»، مهدی سحابی در کتاب «در جست‌وجوی زمان از دست‌رفته» مارسل پروست، محمد قاضی مترجم «دن کیشوت» و «شازده کوچولو»، کریم امامی مترجم «گتسبی بزرگ» آشنایی داشتم.

شما در چهار گونه مختلف روان‌شناسی، رمان بزرگسال، کودک و نوجوان و انگیزشی، کتاب ترجمه می‌کنید. تمایل و علاقه خودتان به ترجمه کدام گروه بیشتر است؟

من به شخصه عاشق کتاب‌های کودک و نوجوان هستم، چون بچه‌ها دنیای پاک و بی‌آلایش و بدون دروغ و ریایی دارند؛ یک دنیای شگفت‌انگیز و جادویی که همیشه در آن خود واقعی‌شان هستند. همین مساله باعث فعال‌شدن کودک درونم و احساس نشاط و سرزندگی در من می‌شود. به عنوان مثال اراده ستودنی زوئی مصمم در کتاب‌های «از طرف زوئی واشنگتن» و «روی آنتن با زوئی واشنگتن» درس بزرگی به خودم آموخت که باعث شد تا آخرین توانم برای رسیدن به اهدافم بجنگم و از هیچ تلاشی فروگذار نکنم.

معمولاً صرفه و فروش بیشتر با کدام گونه از کتاب‌هاست؟

به نظرم الان کتاب‌های انگیزشی و روان‌شناسی در جامعه ما با استقبال زیادی روبه‌رو می‌شوند، چون همه ما به نوعی نیاز به آرامش داریم که احساس می‌کنم در سال‌های اخیر و با وجود فضای مجازی به شدت در وجودمان کم‌رنگ شده. ما به آرامش و انرژی مثبت نیاز داریم تا با انگیزه بیشتری به زندگی ادامه بدهیم. این کتاب‌ها باعث می‌شوند انسان استعدادهای خود را کشف بکند و درک بهتری از لذت و ناکامی‌های خود داشته باشد و با شناخت عمیق از خود در راستای بهترشدن تلاش بکند.

به نظرتان بزرگ‌ترین مشکلی که مترجمان ایران با آن روبه‌رو هستند، چیست؟

مترجمان با دغدغه‌های متعددی روبه‌رو هستند که یکی از آنها انتخاب کتاب است. خود من به عنوان مترجم همواره نگرانم آیا این کتاب در ایران قابل چاپ است یا خیر. چه بخش یا بخش‌هایی از آن ممکن است حذف و سانسور بشود؟ آیا مجوز می‌گیرد یا خیر؟ قطعاً هیچ مترجمی دوست ندارد حتی یک واژه از کتابش خط بخورد، چون داستان انسجام خود را از دست می‌دهد و ذهن خواننده از موضوع دور می‌شود. دیگری قانون کپی‌رایت است که باعث می‌شود این کار کم‌تر حرفه‌ای به نظر برسد و حتی باعث شده هر کسی با کم‌ترین تسلط به زبان مبدا و مقصد به راحتی وارد این حوزه بشود. یکی دیگر از چالش‌های مترجمان دستمزد پایین است که هیچ تعرفه مشخصی برای آن در نظر گرفته نشده و اگر هم گاهی انجمن‌های صنفی مبلغی را به عنوان حق‌الزحمه در نظر می‌گیرند، ناشران به راحتی سر باز می‌زنند و کار را به مترجم دیگری که حتی ممکن است با کیفیت پایین‌تری انجام بدهد واگذار می‌کنند. این کار نیاز به صرف زمان و انرژی زیادی دارد اما دستمزدی که برایش پرداخت می‌شود، هیچ تناسب منطقی ندارد.

وضعیت امروز ترجمه را در ایران چگونه ارزیابی می‌کنید؟ آیا ترجمه مترجمان جدید به لحاظ کیفی در سطح مطلوب و قابل مقایسه با بزرگان ترجمه هستند؟

ما امروز مترجمان بسیار توانمند و برجسته‌ای در کشورمان داریم که آثارشان از کیفیت بالایی برخوردارند، ولی واقعیت این است که بزرگان این حوزه در گذشته بدون دسترسی به فناوری، هوش مصنوعی، سایت‌های پیشرفته، وبلاگ‌ها، منابع اطلاعاتی و دایرةالمعارف‌ها آثار خارق‌العاده و هنرمندانه‌ای خلق کردند که تا همیشه ماندگارند. سطح ترجمه هم در حال حاضر کیفیت بالایی دارد اما مترجم‌ها باید سعی داشته باشند در متون خود کم‌تر از واژه‌های عربی و بیگانه استفاده کنند و با تحقیق و مطالعه بیشتر راجع به فرهنگ زبان مبداء تسلط بیشتری روی متن داشته باشند تا بتوانند متن را با توجه به نیاز و فرهنگ جامعه به زبان مقصد برگردانند.